

ДО

**Д-Р ХАСАН АДЕМОВ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИСИЯ ПО
ТРУДА, СОЦИАЛНАТА И
ДЕМОГРАФСКАТА ПОЛИТИКА
44-ТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ**

**СТАНОВИЩЕ НА КНСБ ПО ЗАКОНОПРОЕКТ ЗА
БЮДЖЕТА НА ДОО ЗА 2020 Г.,
№ 902-01-55, от 31/10/2019, внесен от МС**

I. ПО ФИЛОСОФИЯТА И ОСНОВНИТЕ ПАРАМЕТРИ НА ПРОЕКТО-БЮДЖЕТА

По традиция проектозаконът за бюджета на ДОО за следващата година е разработен на високо-професионално ниво и е придружен с достатъчно подробни помощни материали, както за натуралните показатели, така и за тенденциите по отношение финансовите параметри, адекватността и състоянието на стабилността на системата.

Политиките и ресурсите, заложи в проекта, се базират на действащо законодателство и са стриктно съобразени със заложените за 2020 година параметри в тригодишната бюджетна прогноза на Правителството.

1. Разчетите за приходите и разходите в бюджета на ДОО за 2020 г. предвиждат **ръст на средногодишния брой осигурени лица за 2020 г. с 2400 души**, в сравнение с очакваното изпълнение за 2019 г. и с **4100 души спрямо плана за 2019 г.** Предвиденият ръст е доста скромнен (почти на равнището на плана за настоящата година – 2000 души) и във всички случаи с резерви, доколкото в прогнозите на Правителството за 2020 г. е заложино повишено равнище на заетост и по-ниска безработица. Изводът на КНСБ е, че **приходите са подценени** и той се подкрепя и от факта на **преизпълнението на този показател за настоящата година.**

2. Средният осигурителен доход за 2020 г. се очаква да бъде 1 063 лв. (увеличение със 7,8 на сто спрямо очакваното изпълнение – 986 лв. и 9,8 % спрямо плана). Като се има предвид фактическото преизпълнение с 1,8 на сто на показателя спрямо плана за 2019 г. и вече категорично заявеното увеличение на заплатите в държавния сектор с 10 на сто от началото на годината, реално е да се очаква, че и по този показател има определени резерви.

3. Броят на безработните лица с право на обезщетение за 2020 г. се планира с почти 7200 души по-малко спрямо очакваното изпълнение за 2019 г. и с 9400 души по-малко спрямо плана за същата година. За 2020 г. при същите размери на минималния и максималния дневен размер на обезщетението за този риск, е заложено увеличение на среднодневния размер на обезщетението с 11,3 на сто при ръст на средния осигурителен доход – 7,8 на сто спрямо очакваното изпълнение за 2019 г. Това означава, че или се очаква промяна в структурата на безработните лица и срока на получаването му, или се увеличава броят на лицата с право на обезщетение за безработица, които имат стаж в държава-членка на ЕС. Във всички случаи, обаче, заложената в този проектобюджет философия, по отношение на риска „безработица“ изглежда недостатъчно далновидна, както с оглед адекватността на обезщетението, така и с логиката на пазара на труда.

4. Проектът на ЗБДОО за 2020 г. се основава и на намаление на средномесечния брой пенсионери с 11 905 души по сравнение с очаквания към края на 2019 г. брой и със 17 030 души по-малко спрямо плана за същата година. Причината е в обективно действащите изисквания за достъп до пенсия за осигурителен стаж и възраст, които нарастват ежегодно.

5. Планираните приходи за 2019 г. се очаква да бъдат преизпълнени със 136,2 млн.лв. (7664,3 млн.лв), т.е. с 1,8 на сто повече спрямо заложеното. Такова беше очакването на КНСБ при планирането на приходите за настоящата година и това ни дава основание да считаме, че продължава тенденцията на известно подценяване на приходите, независимо че тук влияе и събираемостта на осигурителните вноски.

Като цяло заложеното в бюджета за 2020 г. нарастване на приходите (без трансферите) е с 478,9 млн.лв. или с 6,2 на сто спрямо очакваното изпълнение за 2019 г. Все пак, с оглед изложените по-горе съображения и при заложените в макрорамката на Правителството параметри за икономически растеж, заетост и доходи, „собствените“ приходи на Държавното обществено осигуряване за 2020 г. изглеждат подценени.

б. Очакваните фактически разходи за 2019 г. се очертават със 142,8 млн.лв. по-малко в сравнение с плана за годината. Икономията е свързана основно с промените в правата на хората с увреждания, респективно прехвърлянето на разходите за т.н. четвъртинка социална пенсия за инвалидност в прерогативите на МТСП/АСП, както и с намалението на средногодишния брой пенсионери. Известно влияние оказват и по-ниските разходи за пенсиите, несвързани с трудова дейност, които се изплащат с трансфер от държавния бюджет.

Заложеният за 2020 г. общ размер на разходите за пенсии, краткосрочни обезщетения, службите по социално осигуряване и предоставени трансфери, ще бъде в размер на 12 455,7 млн. лв. или с 696 млн. лв. повече спрямо плана за 2019 г. Предвиденият планов ръст е 5,9 на сто, което е почти на равнището на планирания за настоящата година (5,8 на сто).

В цялост философията на проекта на ЗБДОО за 2020 година не предлага нови политики, мерки и решения. Безспорно е редно и законосъобразно проектът на бюджет да се базира на действащото законодателство. Но, с оглед нивото на престациите и препоръките към страната, свързани с прилагането на ЕССП в контекста на Европейския семестър, КНСБ намира бюджета за обезсърчителен и недостатъчно амбициозен.

II. ПО ПОЛИТИКИТЕ ПО ПРИХОДИТЕ

По отношение на собствените приходи на системата в бюджета на ДОО за 2020 г. са предвидени следните параметри:

1. Минималният осигурителен доход за самоосигуряващите се лица е установен на 610 лв., каквото е планираното ниво на минималната работна заплата за страната (ръст с 8,9 на сто). По този показател има съвпадение с предложенията на Синдиката, относно бюджета на ДОО за 2020 г., оповестени още през м. юли т.г.;

2. На същото ниво от 610 лв. се установява и минималният осигурителен доход за земеделските стопани и тютюнопроизводители (досега 400 лв.) Мярката е изключително потребна, макар и с несигурна реализация, особено що касае решението на законодателя. Синдикалната позиция по този въпрос е **категорично в подкрепа на такова решение.**

3. Както е известно, бойкотът от страна на работодателските организации да се водят преговори за увеличение на МОД по ИД и групи професии продължава **четвърта поредна година.** Фактът, обаче, че законът (КСО) изисква прилагането на такива, предполага вносителите и законодателят да осъвременяват стойностите им и да ги движат съобразно общия контекст на нарастване на доходите за труд. Проектът на ЗБДОО за 2020 г. е съобразен единствено с планираното от Правителството увеличение на минималната работна заплата от 560 лв. на 610 лв. или с 8,9 на сто. Този подход формира **средно увеличение на МОД през 2020 г. с около 5,4 на сто.** По този начин вносителите на законопроекта се солидаризират с безотговорното, според КНСБ, поведение на работодателските структури и допускат МОД-те на цели икономически дейности за всички 9 групи професии да се изравнят с МРЗ за страната (производство на дървен материал и изделия от дърво; печатна и издателска дейност; производство на химични продукти; на изделия от каучук; строителство; култура, спорт и др.)

4. Размерът на **максималния осигурителен доход** за всички осигурени лица **остава непроменен - 3000 лв.** Това стагнира, както възможността на лицата с доходи от труд над това ниво да натрупват по-качествени осигурителни права, така и размера на максималната пенсия. По този начин **27 300 души ще останат ограничени на действащия максимален размер на пенсията и за разлика от всички останали пенсионери няма да получат никакво увеличение за 2020 г..** Задържането на максималния осигурителен доход, респективно максималния размер на пенсията не е

разумният подход, защото скокообразното им повишаване в определен момент е доста по-скъпо и трудно реализируемо, отколкото ако това се прави плавно, както предлага КНСБ – повишаване ежегодно с коефициента по чл. 100 от КСО. Ако този подход се възприеме, почти половината от посочените 27 300 души ще получат реалния размер на личната си пенсия. Отделно от това, не е без значение стимулативният ефект от възприемането на този подход.

Като цяло КНСБ остава твърдо убедена, че предлаганият и защитаван от нея „автоматичен“ подход, а именно - при планирането на основните параметри по приходите на ДОО да се прилага т.н. „швейцарско правило“, е твърде целесъобразен, особено що касае създаването на спокойствие и предвидимост по отношение на тези параметри за всички участници в осигурителния процес, в т.ч. институционалните такива.

III. ПО ПОЛИТИКИТЕ ПО РАЗХОДИТЕ

Политиките по разходите на ЗБДОО за 2020 г. също се придържат стриктно към параметрите в средносрочната фискална рамка. Естествено са взети предвид всички законодателни промени, влезли в сила през настоящата 2019 г., както по отношение условията за пенсиониране, така и относно формиране размера на пенсията.

1. Повишаването на изискванията за възраст и стаж при пенсиониране на всички категории осигурени лица и през 2020 г. се придържа към договорените и действащи разпоредби в КСО. По този начин продължава плавно сдържане на броя на новите пенсионерите, респективно разходите за пенсии .

2. Предвиденото от 1 юли 2020 г. осъвременяване на пенсиите, отпуснати до края на 2019 г., е с 6,7 на сто (чл. 100 от КСО). Този процент е по-висок, както спрямо валидния за 2019 г. (5,7 на сто), така и спрямо първоначалната прогноза на правителството (5,3 на сто). Несъмнено е че това повлиява в известна степен адекватността на пенсиите, но тя остава все още далеч от необходимото. Приносът на всяка година осигурителен

стаж в пенсионната формула се запазва на достигнатото през 2019 г. ниво от 1,2 на сто, което не допринася за подобряване на адекватността. Това 1,2 КНСБ счита, че следва да се повишава ежегодно с коефициента по „швейцарското правило“, като се прилага само по отношение на осигурителния стаж от трета категория. А 1,2 на сто да продължи да действа по отношение на стажа от първа и втора категория, тъй като този стаж се увеличава със съответните коефициенти, преди да се използва във формулата за определяне размера на пенсията.

3. От 1 юли 2020 г. минималната пенсия за осигурителен стаж и възраст ще стане 234,13 лв. (увеличението с 6,7 на сто), а размерът на социалната пенсия за старост по същата причина ще нарасне от 132,74 лв. на 141,63 лв.

Както се вижда, равнището на минималната трудова пенсия (243,13 лв.) е под линията на бедност за 2020 г. с повече от 100 лв., т.е. минималната трудова пенсия не само не изпълнява основното си предназначение – социална защита и достойно съществуване, а генерира бедност. Тази ситуация е крайно неприемлива за КНСБ и Синдикатът настоява незабавно социалните партньори и институциите да започнат работа и да формулират перспективни мерки за нарастване на минималната трудова пенсия, така че в рамките на предстоящите няколко години (не повече от 5) минималната пенсия да гарантира на всеки пенсионер заместващ доход равен поне на половината от загубения негов трудов доход. Това предполага заделянето на целеви ресурс за подкрепа на такива мерки, извън т.н. ежегодно осъвременяване. Като първа стъпка Конфедерацията счита, че от 1 юли 2020 г. е напълно обосновано, минималната пенсия за пълен осигурителен стаж да се установи на 250 лв., а тази за непълен стаж (15 години, чл. 68, ал.3 КСО) е редно да се движи с по-забавени темпове. Наред с това е крайно време да се преосмисли механизма на социално подпомагане и то да се обвърже с националната линия на бедност, така че всички лица с доходи, без оглед на източника, под тази линия да могат да получат съответната парична подкрепа. Това е изключително наложително да се направи, тъй като предстои приемането на специална директива на ЕС, която ще регламентира правилата за минимални доходи на всички

европейски граждани и има опасност България да се окаже в крайно изоставаща позиция по въпроса.

Общите разходи за пенсии за 2020 г. са планирани на ниво 10 576,6 млн. лв., или с 588,5 млн. лв., респективно с 5,9 % в повече - в сравнение със ЗБДОО за 2019 г. (9 888 155, 3), или със 7,4 % спрямо очакваното изпълнение – 9 847 460, 1. Както вече бе отбелязано, по-високият процент, по сравнение с очакваното изпълнение, се дължи именно на предвижданията за неизпълнение на планираните разходи за пенсии през настоящата 2019 г.

Средната пенсия на един пенсионер през следващата година, съгласно проекта ще достигне 412,28 лв.. Това предполага номинално нарастване от 8,0 на сто, при очакван среден размер за 2019 г.– 381,74 лв. (планиран със ЗБДОО 2019 г. – 386,27 лв.). Така реалният ръст на пенсиите през 2020 г. ще възлезе на 5,8 на сто, при прогнозирана стойност на средногодишната хармонизирана инфлация за 2020 г. – 2,1 на сто.

Брутният коефициент на заместване на дохода за 2020 г. (средна брутна работна заплата/средна пенсия) се очаква да бъде 38,8%, а нетният (нетна средна заплата/средна пенсия) - 50,0%. Спрямо 2019 г. е налице намаление съответно както на брутния коефициент на заместване (39,9%), така и на нетния коефициент на заместване (51,4%).

Разходите за пенсии в процент от БВП през 2020 г. се очаква да възлязат на около 8,3 на сто от прогнозирания БВП за същата година при абсолютно същото очаквано ниво за 2019 година. Това задържане на разходите за пенсии като процент от БВП, наред с факта, че е налице спад по сравнение с 2018 г. (от 8,6 на сто на 8,3), за КНСБ е доста притеснително, с оглед нуждата от качествено подобрене на адекватността на пенсионните плащания. Тук би следвало да припомним и критичните бележки в докладите по Европейския семестър, относно незначителното влияние на социалните трансфера за повишаване адекватността на плащанията и борбата с бедността.

Както се вижда, заложените в проектобюджета на ДОО за следващата година разходни политики за пенсиите не предлагат чувствително повишаване на пенсиите на преобладаващата част от

пенсионерите. КНСБ алармира, че в тази си част ЗБДОО 2020 г. няма да отговори на нуждите и очакванията на над два милиона български граждани, три четвърти от които получават пенсия с размер до нивото на средната – 412 лв. в 2020 г.(при 363 лв. линия на бедност за 2020 г.!)

По параметрите на краткосрочните обезщетения за 2020 г.:

И в тази част проектобюджетът се придържа стриктно към действащото законодателство и утвърдените от Правителството макро-параметри.

- 1. Регламентът за обезщетението при безработица остава непроменен – и като достъп, и като размер.** Минималният му размер остава **9,00 лв.** и лицата, които разчитат на това обезщетение ще получават месечно около **190 лв.** Размерът е под нивото на официалната линия на бедност за 2020 г., както и под 60 на сто от МРЗ за страната (366 лв.). Максималното среднодневно обезщетение (74,29 лв.) също е оставено без движение и на практика само по изключение би могло да формира месечна сума на ниво 60 на сто от максималния осигурителен доход.
- 2. Обезщетението за отглеждане на малко дете до 2-годишна възраст се задържа на 380 лв., а според КНСБ би могло да се придвижи нагоре, поне с коефициента на „швейцарското правило“.**
- 3. Непроменен за поредна година (вече почти десетилетие) остава и размерът на еднократната помощ за смърт на осигурено лице – 540 лв.** Сумата е от доста години непроменена и със сигурност има нужда от осъвременяване.
- 4. По отношение разходите от фонд „Общо заболяване и майчинство“,** позитивен знак е тенденцията на чувствително намаляване на дефицита на фонда от последните две години, която се проследява и в 2020 г. (планиран дефицит 49,9 млн.лв., при около 70 за настоящата година).

Като цяло към разходните политики в краткосрочното осигуряване КНСБ има нееднозначно отношение. Въпреки че като маса от средства в отделните фондове се предвижда нарастване на разходите, практически нивата на обезщетенията и в случаите на безработица, и за отглеждане на

малко дете, и при смърт на осигурено лице остават на настоящите си нива. А това не е добър атестат за адекватността на тези плащания.

При изложените политики за приходите и разходите на ДОО, дефицитът на консолидирана основа възлиза на 4 134,3 млн. лв. (3 934,1 млн. лв. - план 2019 г.). Остава състоянието на дефицит на всички фондове на ДОО, с традиционното изключение при малкия Фонд „Трудова злополука и професионална болест“ (излишък 177,5 млн. лв.).

И все пак позитивната тенденция на нарастване дела на собствените приходи на системата (65%) в общите ѝ разходи заслужава оценка и поощрение. Но обобщеното заключение на КНСБ, относно политиките, заложи в проекта на Закон за бюджета на ДОО за следващата година е, че липсват целеви усилия за качествено подобряване адекватността на плащанията и въпреки планираното увеличение на масата на разходите, Синдикатът остава силно недоволен от съдържанието на този финансов план.

ПРИЛОЖЕНИЕ: Предложения с нормативни текстове за изменения и допълнения в КСО, описани в гореизложената позиция на КНСБ.

ПЛАМЕН ДИМИТРОВ
ПРЕЗИДЕНТ НА КНСБ

